

Y DYLLUAN FACH

Lene Mayer-Skumanz / Salvatore Sciascia

Megan Ryder (Übersetzung ins Walisch)

Amser maith yn ôl, pan oedd anifeiliaid a phobl yn siarad yr un iaith, roedd tylluan fach yn byw yn y goedwig y tu ôl i fynyddoedd y breuddwydion. Ef oedd yr ieuengaf o chwe brawd a chwaer a'r olaf i adael y nyth yn yr hen goeden. Dysgodd ei rieni ef i hedfan, i ddal llygod ac i ymdrochi yn yr haul. Wedi hynny, dyma nhw'n dweud, “Byddwch yn ddewr, dylluan fach! Cymerwch olwg ar y byd!” “Ond onid ydw i'n rhy fach?” gofynnodd y dylluan fach.

Torrodd rhieni'r dylluan eu pigau at ei gilydd ac ochneidion nhw yn amyneddgar. “Bydd Y-Dylluan-Fawr-a-Wnaeth-Popeth yn gwylio drosoch ar eich taith. Ac rydych chi'n gwybod y rheolau: Lladdwch eich ysglyfaeth mor gyflym fel nad yw'n teimlo unrhyw boen. Yna mae hefyd yn blasu'n well. Mwynhewch bob pelydryn o olau, pa mor wan bynnag ydyw. Ac o ran hedfan yn hirach ... wel, rydych chi'n ymarfer hedfan trwy hedfan. Does dim byd mwy i'w ddweud na hynny.”

Gogwyddodd y dylluan fach ei phen i bob cyfeiriad er mwyn cael golwg olaf ar ei rieni ac ar y goeden a fu'n gartref iddo. Gwichiodd a sgrechian a elwir ffarwel. Yna lledodd ei adenydd a hedfan i ffwrdd.

Roedd y coed y tu ôl i fynyddoedd y breuddwydion yn fawr ac yn llawn anifeiliaid. Wedi i'r dylluan hedfan am beth amser, daeth o hyd i lannerch ar fryn creigiog. Syllodd ar y copa mwsoglyd, blinedig i'r machlud dwfn a theimlo'n hapus. Oddi tano, gorweddodd gath wyllt ar garreg, a oedd yn dal yn gynnes rhag yr haul. Roedd pedair streipen ddu yn rhedeg o'i drwyn i'w dalcen. Roedd ei gynffon gyrllog brysur yn plycio ychydig wrth iddo godi ei ben ac edrych ar y dylluan fach. “Tylluan! Rydych chi wedi dod ar yr amser iawn yn unon. Os gwelwch yn dda atebwch fi. Sut gall Y-Gath-Wyllt-Fawr-Pawb-Gwneud-Popeth ganiatáu i rai cathod gael eu dofi?” “Beth, beth?”, hwtiodd y dylluan fach mewn syndod.

“Neithiwr rhedais ymhellach nag yr wyf erioed wedi rhedeg o'r blaen, at y nant sy'n rhuo i lawr o'r mynyddoedd breuddwydiol. Yno gwelais adeilad a godwyd o bren a cherrig gan bobl ac o'i gwmpas roedd arogl da adar tew yn clwc. Ond roeddwn yn llawn a dim ond eisiau edrych o bell... Roedd dyn yn eistedd o flaen yr adeilad ac roedd ganddo gath ar ei lin ac roedd yn ei mwytho. Wnaeth hi ddim brathu na chrafu ond poerodd crynais. I adael i chi'ch hun gael eich cyffwrdd - grrr! Sut mae hynny'n bosibl?”

Edrychodd y dylluan fach i lawr, symud ei ben a bloeddio, "Sut ddylwn i wybod?" Safodd y gath wyllt ar ei thraed, ei chynffon gyrllog yn chwyddo allan a'i haclau yn codi. Roedd ei lygaid yn fflachio'n wyrdd a melyn.

“Beth ydych chi'n ei olygu?”, hisiodd. “Tylluan wyt ti! Mae tylluanod yn ddoeth ac yn gwybod yr holl atebion i bob cwestiwn yn y byd!” “Doeddwn i ddim yn gwybod hynny”, meddai'r dylluan fach mewn sioc. “Pam ydych chi'n bodoli felly?” poerodd y gath wyllt. “Rhag eich cywilydd a gwelwch eich bod yn dysgu mwy!”

Roedd y dylluan fach mor ddryslyd nes iddo ledaenu ei adenydd a hedfan i ffwrdd. Daeth o hyd i goeden gyda boncyff gwag a choeden lydan a oedd yn pefrio yn yr haul yn suddo. Eisteddodd y dylluan fach ar y gangen waelod a cheisio meddwl.

Daeth siffrwd o adenydd trymion o'r isdyfiant. Roedd rhywbeth yn clecian ac yn fflapio'n uchel ac yn sydyn fe laniodd paun wrth ymyl y dylluan fach. Roedd y gangen yn siglo dan ei bwysau. “Llwyddiannus eto!” chwyrnodd y paun. “Mae'r un peth bob nos cyn i mi fynd i gysgu! Pam na allaf hedfan cystal ag y gallaf redeg? Hei, pwy sy'n sgwatio yma? Un bach, gwrandewch, dyma fy nghoeden lle dwi'n cysgu!” “Sori!” griddfanodd y dylluan fach. Ysgydodd y paun ei blu hardd a dweud, “O! Tylluan, os yw'r llais yn unrhyw beth i fynd heibio. Mae hynny'n gyfleus.” Trefnodd ei blu a gadael iddyn nhw hongian i lawr.

Yna aeth ymlaen, “Mae gen i gwestiwn na fydd yn fy ngadael mewn heddwch. Pam gwnaeth y Paun-Mawr-Paun-Gwnaed-Popeth cyn lleied o goed inni gysgu ynddynt?”
“Uh, uh, beth?”, hootodd y dylluan fach.

“Gallwch weld pa mor hir yw’r gynffon sydd gen i”, meddai'r paun. “Gallaf wneud ffan ag ef. Ond pan rydw i eisiau cysgu'n ddiogel, mae'n rhoi trafferth i mi. Dim ond coed uchel iawn gyda changhennau uchel a llorweddol sy'n addas i mi. Does dim digon yn y goedwig yma!” “Mae hon gennych chi”, sibrydodd y dylluan fach. “Hoffwn i gael tri neu bedwar i ddewis ohonynt”, gwaeddodd y paun. “Ateb fi. Pam na wnaed darpariaeth?” “Wn i ddim”, atebodd y dylluan fach.

Plygodd y paun ei ben, fel y bu bron i flaenau ei blu glas gyffwrdd â phlu bron y dylluan fach. “Dydych chi ddim yn gwybod? Pam nad ydych chi'n gwybod? Mae tylluanod yn gwybod yr holl atebion i bob cwestiwn yn y byd!” “Doeddwn i ddim yn gwybod bod hwnnw'n gwestiwn pwysig”, cyfaddefodd y dylluan fach. “Ffŵl bach. Yna dydych chi ddim yn dylluan iawn!”, clegrodd y paun. “Dylech chi fod â chywilydd o'ch hun. Gwelwch eich bod yn hedfan i ffwrdd”. Hedfanodd y dylluan fach i ffwrdd mewn sioc llwyr.

Daeth o hyd i graig gydag ogof fechan ac eisteddodd mewn cilfach er mwyn gorffwys a meddwl. “Pam ddylwn i fod â chywilydd o fy hun?” meddai wrtho'i hun. “Pam ddylwn i wybod yr atebion i bob cwestiwn yn y byd? Sut gall y gath wyllt siarad am y Gath-Wyllt-Fawr-a-Wnaeth-Popeth a'r Paun siarad am y Paun Mawr a Wnaeth-Popeth, pan mai'r Dylluan Fawr a wnaeth bopeth?”

Roedd yr haul wedi machlud y tu ôl i'r mynyddoedd breuddwydiol. Yn yr awyr tua'r gorllewin, pefriodd seren yr hwyr a chododd y lleuad yn araf dros ben y coed. Cyrhaeddodd ei phelydrau hefyd yr ogof yn y graig a llawenhaodd y dylluan dros y golau arian.

“Amser i hedfan i ffwrdd!” calonogodd llais o'r tu ôl. “Mae'n noson fwyn! Diolch i'r Ystlumod-Gwych-Gwnaed-Popeth!” Trodd y dylluan fach ei phen o gwmpas a darganfod ystlum a oedd yn hongian wyneb i waered ar y wal. Gyda chrafangau ei draed a'i fodiau, yr oedd wedi cloddio ei hun yn gadarn i'r graig. Yn awr mae'n lledu ei adenydd ychydig er mwyn iro iddynt.

Daliodd y sylwedd olewog a ddaeth allan o agoriad uwchben ei ffroenau, â'i dafod a'i daenu'n gyflym dros yr holl groen. Dywedodd y dylluan fach yn sydyn, "Phew! Mae hynny'n drewi!"

"Mae'n arogl'n gryf", cytunodd yr ystlum. "Dyna pam nad ydw i'n ysglyfaeth dda i chi, fy annwyl. Tylluan wyt ti, onid wyt?" "Ie, ond dim ond un bach ac efallai ddim un go iawn...!" "Bah, bah, bah! Mae tylluanod yn dylluanod ac mae tylluanod yn gwybod yr atebion i holl gwestiynau'r byd", meddai'r ystlum. "Mae gen i gwestiwn, fy annwyl".

Gollyngodd yr ystlum ei hun i lawr o ymyl y gilfach a hongian o flaen wyneb y dylluan fach. "Edrychwch pa mor glyfar cefais i fy ngwneud", meddai. "Cyfarpar da ar gyfer popeth. Gallaf ddod o hyd i'm pryfed hyd yn oed yn y noson dywyllaf. Dwi'n gweiddi arnyn nhw a phan ddaw'r adlais yn ôl, dwi'n hedfan atyn nhw ac yn eu bachu. Fodd bynnag, mae un peth yn tarfu arnaf. Dim ond un plentyn y flwyddyn y gallaf ei gael.

Mae gloŷnnod byw a gwyfynod yn dodwy llawer, llawer o wyau, mae rhes hir o ddraenogod bach yn pigo y tu ôl i fam draenog ac mae llwynogod yn cael o leiaf dri babi. Pam mai dim ond un plentyn y mae'r Ystlum-Mawr-wedi'i-Wneud-Popeth yn gadael i mi gael?"

"Dwi ddim yn gwybod", atebodd y dylluan fach. Siglodd yr ystlum yn ôl ac ymlaen mewn syndod. "Dydych chi ddim yn gwybod? Pam ddylwn i dy gredu di?" "Wn i ddim", ailadroddodd y dylluan fach a griddfan yn affwysol o alar. "Pwy fydd yn gwybod, os na wyddoch chi?" gofynnodd yr ystlum yn drist. "Efallai nad ydych chi'n ceisio digon pan fyddwch chi'n meddwl. Reit? A fyddwch chi'n dod yn ôl pan fyddwch chi'n cofio'r ateb?" Amneidiodd y dylluan fach yn egnïol. "Da", gwaeddodd yr ystlum.

Lledodd ei adenydd a hedfan allan i'r nos. Roedd ei chri crebwyll, uchel yn torri trwy'r awyr. Dilynodd llawer o ystumod eraill ef allan o ddyfnderoedd yr ogof. Gwyliodd y dylluan fach sut roedden nhw'n hedfan yn igam ogam yng ngolau'r lleuad.

Er gwaethaf ei ofidiau, sylwodd y dylluan fach mor newynog yr oedd wedi dod. Treuliodd y noson yn hela a dal ei lygod mor gyflym â mell. Pan oedd ef mor llawn fel na allai fwyta mwy, efe a dywedodd wrth lygoden, ei bod yn clywed traed ysgafn ar y ddaear, "Llygoden, ateb fi. Pa beth gwych crëodd chi a fi?"

Ar ôl ychydig daeth gwichian o dwll yn y ddaear. "Y Llygoden Fawr, pwy arall? Mae'n siŵr eich bod chi'n gwybod hynny, rydych chi'n hen wybod! Pam ydych chi'n gofyn mor slei? Ydych chi am fy hudo allan o'm twll? Mae eich math bob amser yn euog pan fydd un ohonom ar goll. Pe bawn i ond yn gwybod pam nad oedd tylluanod yn cael eu gwneud yn fwytawyr gwair!" "Neu fwytawyr yd", hootodd y dylluan fach. "Na, mae'r yd yn perthyn i ni", gwichiodd y llygoden yn dawelach o lawer. Yna roedd yn hollol dawel.

Hedfanodd y dylluan fach ymlaen a chwilio am ben coeden uchel, lle gallai orffwys. "Hu-hu-hu, dwi ddim yn gwybod popeth", gwaeddodd. "Dwi ddim ond yn gwybod nad ydw i'n gwybod dim byd." Ymhell oddi tano fe lithrodd cysgod llwyd gyda chynffon gyrliog dew heibio. "Wel dwi byth", crychodd llais. "Ychydig o wybodaeth sydd yno'n barod, yn denau fel blew ar farf". Gogwyddodd y dylluan fach ei phen i bob cyfeiriad. "Fe ddysgaf", gwichiodd ac yna syrthiodd i gysgu.

Pan oedd haul y bore bach yn pefrio drwy'r dail, roedd y dylluan fach eisoes yn effro ac yn mwynhau'r llewyrch cochlyd. "Beth fydda i'n ei ddarganfod a'i brofi heddiw?" gofynnodd ei hun.

Lledodd ei adenydd a hedfan yn dawel ac yn gyflym dros y pren coed a oedd yn deffro i gyfeiriad y mynyddoedd breuddwydiol. Gwelodd nant oddi tano yn byrlymu ac yn pefrio. Hedfanodd yn is a sylwodd ar y tŷ a adeiladwyd gan bobl yr oedd y gath wyllt wedi sôn amdano. Roedd yn dawel o gwmpas, heblaw am ychydig o ieir a oedd yn chwilio am fwydod. Ymhellach i lawr wrth y nant roedd llais dynol yn canu. Hedfanodd y dylluan fach i gyfeiriad y sŵn a dod o hyd i ddynes oedd yn nôl dŵr.

Roedd y dylluan yn clwydo ar lwyn aeron ac yn gwichian. "Mae gen ti lais pert, llawer harddach na fy un i". Edrychodd y wraig i fyny a chwerthin. Yna siaradodd â'r dylluan fach, "Dychmygwch os oedd gan bopeth ym myd natur yr un nodweddion. Oni fyddai'r byd yn ddiflas? Er enghraifft, gallwch weld a chlywed yn well nag y gallaf, ar wahân i allu hedfan". "A pham wyt ti'n canu?" gofynnodd y dylluan fach. "Ydych chi eisiau amddiffyn eich man bwydo fel mwyalchen?" "Rwy'n canu er mwyn fy helpu i weithio", meddai'r wraig, "Ac weithiau byddaf yn canu er anrhydedd i'r Fawr-Fam-Syn-Wneud-Popeth".

"Ble mae hi'n byw?" gofynnodd y dylluan fach. "Ymhobman", meddai'r wraig. "Ni all llygaid dynol ei gweld. Haul, lleuad a sêr yw'r tlysau ar ei dillad ..." "A phe dywedais wrthyich", sibrydodd y dylluan fach, "fod pysgod y nant hon yn gwybod am Bysgodyn-Gwych-A-Wneud-Popeth?" "Fyddai'r Hen-Fam ddim yn grac," meddai'r ddynes. "Mae hi'n caru ei holl greaduriaid". Symudodd y dylluan fach ei phen fel hyn a hynny a meddwl. "Ydy hi'n ei fwynhau pan fyddwch chi'n canu er anrhydedd iddi?" "Rwy'n gobeithio," meddai'r wraig. "Rwyf hefyd yn gofyn iddi am lawer o bethau: Y bydd to fy nghwt yn para am flynyddoedd lawer, y bydd gan fy ieir lawer o gywion ac y byddwn ni, fy mhlentyn a minnau, yn aros yn iach..."

"Ydych chi'n poeni am bethau fydd yn digwydd yfory?" "Mae pawb yn gwneud", meddai'r wraig. "Ydych chi'n gwybod a fydd hi'n bwrw glaw heddiw? Rydw i eisiau sychu fy ngolchi". "Nid yw'r aer yn arogl o law", meddai'r dylluan fach. Hootodd cyn gadael ac yna hedfan i fyny'r afon.

Roedd yr haul yn tywynnu drwy'r dydd a'r dylluan fach yn ymdrochi ei hun sawl gwaith yn yr haul. Gallai feddwl yn glir ar yr un pryd. Yn yr hwyr hedfanodd i lethrau'r mynyddoedd breuddwydiol. Wrth i'r nos ddisgyn, gwelodd rywbeth yn disgleirio rhwng y coed fel seren aur. Hedfanodd tuag at y lli a darganfod cwt bach pren. Daeth pelydryn o olau o agoriad yn y wal a hudo'r gwyfynod. Roedd y dylluan fach hefyd yn teimlo wedi ei syfrdanu gan y golau. Mentrodd yn nes ac yn nes, nes iddo eistedd ar gam bach o flaen yr agoriad. Mwynhaodd y glow cynnes gymaint nes iddo ddechrau canu cân serch tylluanod. Mae'n hootodd a gwichian a sgrechian. "Tylluan ar fy sil ffenestr", meddai llais dwfn. "Croeso!" Blinciodd y dylluan fach er mwyn gweld y dyn yr ochr arall i'r golau. Hen ddyn ydoedd.

Gofynnodd y dylluan fach i'r hen ddyn, "Beth wyt ti'n ei wneud?" "Dw i'n darllen", meddai ac ysgwyd y gwyfyn yn ysgafn oddi ar ddarn gwyn o bapur. "Roedd y diwrnod yn rhy fyr felly rwy'n parhau i ddarllen yng ngolau fy lamp. Mae'n llyfr am y Tad-Mawr-a-Wnaeth-Popeth." "Ble mae e'n byw?", gofynnodd y dylluan fach. "Ymhobman", atebodd yr hen ŵr. "Yn y deyrnas nefol na all fy llygaid ei gweld eto ac yng nghalonau pobl." "Ydych chi'n gofyn iddo am yfory?" gofynnodd y dylluan fach. "Ie, wrth gwrs", meddai'r hen ŵr. "Ond hyd yn oed yn fwy rwy'n gofyn iddo am y gorffennol. Roedd cymaint o bethau yn fy mywyd na all ddianc rhag ei lygaid arholi. Mae hynny'n fy mhryderu'n fawr." "Pe bawn i ond yn dweud wrthyf chi", sibrydodd y dylluan fach, "fod y gwyfyn yn gwybod am Gwyfyn-Mawr-Sy'n-Gwneud-Popeth..." Gwenodd yr hen ŵr yn dosturiol. "Sut allan nhw ddychmygu'r Gor-Tad fel unrhyw beth arall?" "Efallai fel y Fawr-Fam, yn union fel y fenyw wrth y nant?" Gwgodd yr hen ddyn.

"Rwyf eisoes wedi dweud llawer wrthi am y Gor-Tad ond yn sicr heb lwyddiant, fel y mae eich sylw yn ei ddweud wrthyf. Rwy'n gobeithio un diwrnod y bydd hi'n gwybod beth sy'n iawn." "A yw'r Gor-Tad wedi brifo pan mae'r wraig hon yn ei alw'n Fawr-Fam?" gofynnodd y dylluan fach. Meddylodd yr hen ddyn am amser hir. "Mae hwnnw'n gwestiwn diddorol.... Dydw i ddim yn meddwl hynny. Mae'r Gor-Tad yn garedig. Mae arna i ofn ei fod yn brifo fi, ei wir was, dipyn bach..." "Paid â gadael iddo dy gael di i lawr", meddai'r dylluan fach. Hootodd hwyl fawr a hedfan i ffwrdd.

Y bore wedyn hedfanodd y dylluan fach yn ôl i'r nant. Y tro hwn ni ddaeth o hyd i'r fenyw ond yn hytrach daeth o hyd i blentyn. Eisteddodd y plentyn ar y lan gyda chath yn ei lin yn gadael i'w draed hongian i'r dŵr. Edrychodd ar y pysgod. Roedd yr haul yn tywynnu ar y plentyn, cath, dŵr, cerrig a glaswellt. Yn dawel bach glaniodd y dylluan fach ar gangen coeden. Gallai ei lygaid craff weld popeth o bellter mawr i ffwrdd. Gwelodd sut y trawodd y plentyn y gath. Sut roedd y gath yn mwynhau cael ei mwytho, fel ei bod wedi anghofio am y pysgodyn. Sut pefriodd y crychdonnau. Rhoddodd popeth lawer o bleser iddo.

“Tybed a oes gan y plentyn ei enw ei hun hefyd am y bod rhyfeddol hwnnw a wnaeth bopeth a gadael i'r haul ddisgleirio ar bopeth? Efallai nad yw'r plentyn yn gwybod enw ond ei fod yn eistedd yn ei bresenoldeb.” Gallai'r dylluan fach deimlo hynny'n eithaf clir. Nid oedd yfory a'r diwrnod ar ôl yfory yno ac nid oeddent yn bwysig. Roedd ddoe ddoe ac echddoe ymhell i ffwrdd, rhywle yn y gorffennol a ddim yn bwysig.

Roedd y dylluan fach yn gogwyddo ei phen i bob cyfeiriad ac yn cofio am yr holl enwau a roddwyd ar y bod bendigedig. “y Dylluan-Fawr-a Wnaeth-Popeth, y Gad-Wyllt Fawr, y Paun Mawr, yr Ystlum Mawr, y Llygoden Fawr, y Fam-Fawr, y Gor-Tad. Gallai hefyd gael ei alw'n Gyfrinach Fawr-Bod-Bob amser yn Bresennol”, hwtio'r dylluan fach. Agorodd y gath lygad a wincio at y dylluan. “Pam lai”, miawodd hi'n ddiog.

Ar ôl machlud, hedfanodd y dylluan fach yn ôl i'r coed. Edrychodd am dwll y llygoden, dod o hyd iddo a gweiddi i mewn iddo, “Tu-whit-tu-who. Mae pob peth byw yn byw o bethau byw. Mae hyd yn oed eich fyd yn fyw!”

Wrth iddi hedfan ymlaen, cyfarfodd yr ystlum. “Gallwch chi hedfan mor dda”, meddai'r dylluan fach. “Pe bai'n rhaid i chi gario mwy nag un plentyn, byddech chi'n rhy drwm i hedfan.” “Efallai eich bod yn iawn”, cytunodd yr ystlum.

Hedfanodd y dylluan fach dros y goeden lle'r oedd y paun yn cysgu. “Creadur tlawd, ofer”, meddylodd. “Mae'n perthyn i'r grŵp o adar sy'n ceulo, yn union fel yr ieir ac mae eisiau cael mwy nag un goeden i gysgu ynddi.”

Hedfanodd ymlaen a gwelodd y gath wyllt yn gorwedd mewn aros ar gangen lydan. Roedd ei lygaid yn disgleirio wrth weld y dylluan fach. “Ydych chi wedi dod yn ddoethach?” hisian ef. “Dim yn fawr oherwydd fy mod i'n fach ac rydw i'n dal i ddysgu”, hwtiodd y dylluan fach yn siriol. “Gyda llaw, rydw i hefyd wedi gweld cath sy'n gadael i'w hun gael ei anwesi. Ni allai hyd yn oed y pysgod yn y nant wneud iddi adael glin y plentyn.” “Gwarthus”, ffroeni'r gath wyllt. “Pe bai pob creadur yr un peth ac yn teimlo'r un peth, oni fyddai hynny'n ddiflas?” gofynnodd y dylluan fach. “Onid yw'n dda bod y Dirgel Mawr, yr ydych chi'n ei alw'n Cath-Wyllt-Fawr, yn caniatáu llawer o ddewisiadau eraill?”

Arhosodd y gath wyllt yn dawel ac hedfannodd y dylluan fach yn ei flaen.

O'r diwedd ymwelodd â'i rieni yn ei goeden gartref. Daeth croeso gan rieni'r dylluan fach, "A wnaeth y Dylluan-Fawr-Pa-Wnaeth-Popeth adael ichi brofi llawer?" "Do, fe wnaeth", atebodd y dylluan fach yn dawel. "Ac o hyn ymlaen fe ddywedaf wrthyich chi a'r byd i gyd amdano." "Dywedwch wrth bawb, fy mhlentyn", hwtiodd fam y dylluan.

A dywedodd tad y dylluan, "Fodd bynnag, gyda phobl bydd yn anodd. Go brin y byddan nhw'n dy gredu di." Gogwyddodd y dylluan fach ei ben.

"Bydda i'n hedfan mor hir nes i mi ddod o hyd i rywun sy'n fy nghredu i", sgrechiodd.

Y DIWEDD